

А.С. Свінцицький
Національний
медичний університет
ім. О.О. Богомольця, м. Київ

СЛАВЕТНА ТЕРАПЕВТИЧНА ШКОЛА АКАДЕМІКА В.М. ІВАНОВА: СТОРІНКИ ІСТОРІЇ ТА СЬОГОДЕННЯ

Резюме

У статті наведено й проаналізовано основні етапи становлення та розвитку кафедри внутрішньої медицини №3 Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця від дня її заснування й до сьогодні. Висвітлено найбільші здобутки її співробітників у навчально-методичній, науковій, лікувально-консультативній, громадській та інших видах діяльності.

Ключові слова

Кафедра внутрішньої медицини №3, Національний медичний університет ім. О.О. Богомольця, київська терапевтична школа, історія медицини.

Нинішній високий рівень навчальної, наукової та лікувально-консультативної діяльності в Національному медичному університеті ім. О.О. Богомольця був би неможливим без славних традицій, які закладені від початку його славетного історичного шляху та продовжуються сьогодні всесвітньовідомими науково-педагогічними медичними школами. Найкращі їх представники були блискучими клініцистами, видатними вченими, талановитими педагогами, які від покоління до покоління передавали естафету творчого пошуку, лікарської та педагогічної майстерності [3].

У 2014 році медична спільнота святкує 80-річчя функціонування однієї з базових клінічних кафедр Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця – кафедри внутрішньої медицини №3. Її клініка, яка носить ім'я академіка В.М. Іванова, є популярною та широковідомою в Україні й далеко за її теренами, а співробітники зробили значний внесок до розвитку вітчизняної терапевтичної науки та практики.

Школа засновника й першого завідувача кафедри, академіка АН УРСР та АМН СРСР, професора Вадима Миколайовича Іванова (фото 1) постала в 30-тих роках минулого сторіччя на ідеях і традиціях, закладених його вчителем – академіком Феофілом Гавриловичем Яновським. Її основною клінічною базою від дня заснування й до сьогодні, незважаючи на часті зміни назви та профілю клініки (1934-1941 рр. – факультетської терапії 2-го Київського медичного інституту, 1944-1951 рр. – терапії санітарно-гігієнічного факультету, 1951-1958 рр. – госпітальної терапії, 1958-1962 рр. – факультетської терапії, 1962-1971 рр. – терапії стоматологічного факультету, 1971-1983 рр. – госпітальної терапії №2, 1983-1989 рр. – внутрішніх хвороб №3, 1989-2008 рр. – госпітальної терапії №2, із 2008 р.

– внутрішньої медицини №3), є Київська лікарня для обслуговування водників (нині – ДЗ «Республіканська клінічна лікарня МОЗ України») [9, 10].

Вадим Миколайович, формуючи колектив новоствореної кафедри, запрошує досвідчених клініцистів, здебільшого вихованців школи Ф.Г. Яновського (Є.Б. Букреева, Д.Й. Гітіса та інших). Клопітка діяльність співробітників клініки вже в довоєнний період дає важливі наукові результати. Їх основні роботи були присвячені вивченню особливостей клінічного перебігу, профілактики й лікування малярії, а також дослідженню різних питань клінічної фізіології органів травлення. У цей же час були започатковані нові напрямки в галузі онкології: з'ясування загальних змін організму при раку внутрішніх органів і хіміотерапії пухлин [7, 11].

Особливо активізувалася наукова діяльність колективу кафедри (фото 2) вже в післявоєнний період. Варто відзначити роботи клініки з розробки й упровадження нового методу діагностики – томофлюорографії, що поклали початок її широ-

Фото 1. Академік В.М. Іванов

Фото 2. В.М. Іванов зі співробітниками та учнями: 1-й ряд: Р.А. Меєрзон, А.М. Литвиненко, В.М. Іванов, Є.Б. Букреев, Д.Й. Гітіс; 2-й ряд: М.К. Новицька, Г.Й. Бурчинський, М. Герман, А.П. Пелешук, ординатори клініки, грудень 1944 р.

кому застосуванню в амбулаторних і стаціонарних умовах. За ці дослідження В.М. Іванову та інженеру М.С. Овощнікову в 1951 р. було присуджено Державну премію СРСР. Спільно з відділом клінічної фізіології Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця АН УРСР, яким за сумісництвом завідував Вадим Миколайович, а після його смерті – професор Є.Л. Ревуцький, продовжувалось вивчення клінічної фізіології органів травлення.

У клініці було вивчено вплив фізіологічного й медикаментозного сну (А.П. Пелешук, Л.Й. Жуковський, К.М. Соловцова) та високочастотної фізіотерапії (Є.Л. Ревуцький) на основні функції шлунка та печінки в нормі та при патології. Ці дослідження показали велике значення біоритмів у клінічному перебігу та лікуванні захворювань органів травлення в людей із різними типами вищої нервової діяльності. Надзвичайно актуальним було також вивчення впливу багатьох широкоживаних харчових продуктів і лікарських засобів на функції шлунка, жовчних шляхів, печінки, підшлункової залози (Р.А. Меєрзон, І.В. Кас'яненко, А.Г. Кондиленко, О.Т. Омельченко, І.Д. Лапчинський, О.І. Кравченко) [6, 8].

28 лютого 1962 р. постановою №212 Ради Міністрів УРСР терапевтичній клініці кафедри при-

своєно ім'я її засновника – академіка Вадима Миколайовича Іванова [11].

Після смерті В.М. Іванова в 1962 р. кафедру очолив А.П. Пелешук (фото 3). Під керівництвом Анатолія Петровича співробітники клініки (фото 4) активно займалися вивченням функціональних захворювань органів травлення. Ця робота була підсумована в однойменній монографії, за яку професор А.П. Пелешук був удостоєний премії імені М.Д. Стражеска НАН України.

Детально досліджувалися й проблеми геронтології та геріатрії. На базі кафедри протягом трьох років була розташована клініка внутрішніх хвороб Інституту геронтології АМН СРСР.

Із 1965 р. значно активізувалась робота клініки в традиційному для школи Ф.Г. Яновського напрямі – нефрології. На її базі був розгорнутий відділ терапевтичної нефрології Київського науково-дослідного інституту захворювань нирок і сечовивідних шляхів (урології) МОЗ УРСР, який очолив професор А.П. Пелешук. Кафедра брала активну участь в організації першого в Україні відділу гемодіалізу та трансплантації нирки, де в 1972 р. була здійснена перша в нашій країні успішна трансплантація трупної нирки.

Особлива увага приділялася й питанням курортології та санаторно-курортного лікування. У 1962-1972 рр. клініка координувала наукову роботу на курортах УРСР, а професор А.П. Пелешук багато років був головою наукової комісії при Раді з управління курортами профспілок УРСР. Вагомий внесок було зроблено в розробку алгоритму санаторно-курортного лікування захворювань органів травлення та нирок, особливо в пацієнтів похилого та старечого віку. Впродовж багатьох років співробітники кафедри займалися організацією лікувального процесу на Миргородському курорті [5].

Варто відзначити, що в цей період троє вихованців клініки (Г.Й. Бурчинський, А.П. Пелешук, Є.Л. Ревуцький) взяли участь у написанні підручника «Внутренние болезни», за який їм була присуджена Державна премія УРСР (1980).

У 1987-1989 рр. кафедрою завідував академік НАН та НАМН України, РАМН, професор А.С. Єфі-

Фото 3. Професор А.П. Пелешук

Фото 4. Колектив терапевтичної клініки імені академіка В.М. Іванова, 1980 р.

мов (фото 5). Її співробітники були залучені до наукових досліджень в галузі клінічної та експериментальної діабетології, зокрема розробили нову клініко-патогенетичну класифікацію цукрового діабету, діабетичних ангіопатій.

Із 1990 р. кафедру очолює учень професора А.П. Пелешука професор А.С. Свінціцький (фото 6). У цей період активізується науково-дослідна робота в галузі ревматології, кардіології та пульмонології, успішно продовжуються традиційні наукові дослідження на гастроентерологічну тематику.

Основні наукові інтереси Анатолія Станіславовича стосуються вивчення особливостей патології органів шлунково-кишкового тракту в умовах супутнього ураження опорно-рухового апарату та дії радіоактивного чинника, розробки нових методів їх діагностики й лікування. Він першим у нашій країні описав особливості ураження слизової оболонки шлунка у хворих на ревматоїдний артрит.

Професор А.С. Свінціцький започаткував у вітчизняній медичній науці та практиці вивчення гастропатій, асоційованих із прийомом нестероїдних протизапальних препаратів, і донині продовжує цей напрям.

Під його керівництвом було проведено ряд досліджень із вивчення ефективності поєднаної загальної й місцевої фармакотерапії в лікуванні та профілактиці виразкової хвороби дванадцятипалої кишки, низькоінтенсивного електромагнітного випромінювання в лікуванні бронхообструктивних захворювань легень, клініко-імунологічної характеристики виразкової хвороби та особливостей її лікування в працівників річкового флоту – ліквідаторів аварії на Чорнобильській атомній електростанції тощо [1].

Варто зазначити, що протягом 80-річного періоду існування кафедри на ній навчались і працювали багато видатних науковців. Так, інтерн, а згодом аспірант клініки Д.Ф. Чеботарьов у майбутньому став професором, академіком НАН і НАМН України, РАМН, головним терапевтом МОЗ УРСР, директором Інституту геронтології АМН СРСР, одним із засновників якого він був.

Кандидатська дисертація аспіранта кафедри Г.Й. Бурчинського, присвячена реакції осідання

Фото 5. Академік А.С. Єфімов

Фото 6. Професор А.С. Свінціцький

еритроцитів, тоді була новаторською, мала велике практичне значення - вийшла як монографія трьома виданнями (1946, 1948, 1962). У подальшому Георгій Йосипович обіймав посаду головного терапевта Київського військового округу, завідував терапевтичними кафедрами Київського медичного інституту, а також очолював Українське наукове товариство терапевтів.

Є.Л. Ревуцький почав свою роботу в клініці аспірантом. За життя В.М. Іванова він був його заступником відділу клінічної фізіології Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця АН УРСР, а у 1962-1967 рр. очолював цей відділ, який функціонував на базі клініки. Євген Львович зробив також вагомий внесок у вивчення патогенезу та клінічного перебігу атеросклерозу. У 1973-1988 рр. він керував кафедрою терапії медико-профілактичного факультету Київського медичного інституту, а потім працював на ній професором.

М.Ф. Скопиченко пройшов шлях від аспіранта клініки до професора. Його наукові роботи були присвячені дослідженню функції печінки при раку внутрішніх органів, діабетичному гломерулосклерозу, актуальним питанням кардіології. Микола Федорович був відомим інтерністом, головним терапевтом 4-го Головного управління МОЗ УРСР.

Вихованцем кафедри є й учень професора А.П. Пелешука, академік НАМН України, член-кореспондент НАН України, професор Л.А. Пиріг, який очолив після нього відділ терапевтичної нефрології Київського науково-дослідного інституту захворювань нирок і сечовивідних шляхів (урології) МОЗ УРСР. Згодом Любомир Антонович організував і протягом багатьох років завідував кафедрою нефрології Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика, був президентом Української асоціації нефрологів, Всеукраїнського лікарського товариства, Світової федерації українських лікарських товариств, Народним депутатом України першого скликання.

У галузі нефрології продовжує плідно працювати й інший учень професора А.П. Пелешука, багатолітній керівник, а нині професор кафедри пропедевтики внутрішньої медицини №2 Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця Т.Д. Нікула. Тарас Денисович пройшов шлях від клінічного ординатора терапевтичної клініки ім. В.М. Іванова до її професора, гідно продовживши науковий напрям свого вчителя.

З ім'ям професора П.М. Боднара пов'язано започаткування в 1973 р. систематизованого викладання ендокринології, а в 1978 р. - організація відповідного курсу при кафедрі. Саме за участю Петра Миколайовича були опрацьовані навчально-методичні засади вивчення цієї дисципліни, написані підручник і низка відповідних посібників.

Вихованкою клініки є й нинішній завідувач кафедри пропедевтики внутрішньої медицини №2 Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця, професор В.О. Мойсеєнко - відомий учений у галузях нефрології та гастроентерології [11].

Сьогодні кафедра внутрішньої медицини №3 –

колектив висококваліфікованих фахівців (фото 7), які мають великий досвід наукової, педагогічної та лікувально-консультативної роботи: завідувач А.С. Свінцицький, професор В.І. Бульда, доценти В.М. Богомаз, В.А. Горголь, М.І. Загородний, Н.П. Козак, З.В. Морозова, В.В. Москаленко, К.М. Ревенок, С.В. Скрипниченко, О.В. Смирнова, Г.А. Соловйова, А.І. Таран, Н.І. Хомченкова, асистенти Г.П. Афендикова, Л.Б. Бардах, І.Г. Весненко, Г.В. Волкова, Н.Є. Долгая, З.О. Дубовенко, А.В. Мороз, І.О. Родіонова, С.О. Ротова, Т.А. Сікорська, І.О. Тертишний, Г.В. Шило, І.М. Шифріс [4].

На кафедрі на високому рівні ведеться навчально-методична робота. Співробітники клініки забезпечують викладання навчальної дисципліни «Внутрішня медицина» (фото 8) і пов'язаних із нею курсів за вибором («Актуальні питання ревматології», «Актуальні питання гастроентерології», «Актуальні питання пульмонології», «Актуальні питання кардіології», «Актуальні питання нефрології», «Актуальні питання гематології та трансфузіології», «Інструментальні методи функціональної діагностики», «Методологія доказової медицини») для вітчизняних студентів 4-6 курсів медичних факультетів №1, 4 та факультету підготовки лікарів для Збройних Сил України (спеціальності – «Лікувальна справа», «Медико-профілактична справа»), а також для студентів-іноземців, зокрема англомовної форми навчання (спеціальність – «Лікувальна справа»).

Доцент Н.І. Хомченкова брала участь у розробці Освітньо-кваліфікаційних характеристик спеціаліста та Освітньо-професійних програм підготовки спеціаліста за спеціальностями «Лікувальна справа», «Педіатрія», «Медико-профілактична справа».

Представники кафедри були членами робочої групи зі створення навчальної програми з внутрішньої медицини для студентів 4-6 курсів (спеціальності – «Лікувальна справа», «Педіатрія», «Медико-профілактична справа») і програми лікарської поліклінічної виробничої практики для студентів 5 курсу (спеціальності – «Лікувальна справа», «Педіатрія», «Медико-профілактична справа»).

Із метою уніфікації методів контролю знань студентів на державних випускних іспитах співробітники клініки (А.С. Свінцицький, Н.І. Хомченкова,

Н.П. Козак) взяли активну участь у розробці єдиної для всіх вищих медичних навчальних закладів України методики проведення випускних іспитів як складової державної атестації.

Із часу впровадження ліцензійних інтегрованих іспитів «Крок-2» і «Крок-3» представники кафедри постійно залучаються до роботи Центру тестування МОЗ України для створення і поповнення банку тестових завдань, а також проводять їх експертизу.

У клініці активно ведеться післядипломна підготовка фахівців: спеціалізація лікарів-інтернів із фаху «Внутрішні хвороби» (фото 9), суміжні цикли з навчальної дисципліни «Внутрішні хвороби» для лікарів-інтернів зі спеціальності «Загальна практика – сімейна медицина», науково-практична підготовка магістрів медицини, клінічних ординаторів, очних і заочних аспірантів. Кафедра з 1972 р. відповідає за методичне керівництво інтернатурою з внутрішніх хвороб. Співробітники клініки брали участь у розробці Типового навчального плану та програми спеціалізації (інтернатури) випускників вищих медичних закладів освіти III-IV рівнів акредитації з фаху «Внутрішні хвороби», освітнього стандарту і навчальної програми підготовки в магістратурі керівників закладів охорони здоров'я за спеціальністю «Організація і управління охороною здоров'я», науково-методичного супроводу системи безперервного професійного розвитку лікарів за спеціальністю «Загальна практика – сімейна медицина». Підготовлені методичні рекомендації, видані посібники, систематично відбуваються навчально-методичні та науково-практичні конференції для лікарів-інтернів.

Із 1974 року кафедра проводить підвищення кваліфікації в межах відповідного факультету для викладачів вищих медичних навчальних закладів III-IV та I-II рівнів акредитації з навчальної дисципліни «Внутрішня медицина» та пов'язаних із нею курсів за вибором.

Варто також відзначити дворічну співпрацю кафедри із Рочестерським університетом (Сполучені Штати Америки) щодо обміну досвідом викладання внутрішніх хвороб та уніфікації методів контролю знань студентів (Н.І. Хомченкова).

Фото 7. Колектив кафедри внутрішньої медицини №3 Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця, 2012 р.

Фото 8. Доцент К.М. Ревенок проводить практичне заняття зі студентами 6 курсу

Навчальний процес повністю забезпечений відповідною літературою: професор А.С. Свінціцький є співавтором національних підручників із дисциплін «Внутрішня медицина» (українською (2008, 2009) і російською (2008, 2010) мовами), «Фармакотерапія» (2012), «Сімейна медицина» (2013), а також низки навчально-методичних посібників і довідників: «Госпітальна терапія. Частина I (пульмонологія, кардіологія, ревматологія)» (1993), «Госпітальна терапія. Частина II (гастроентерологія, нефрологія, гематологія)» (1994), «Энциклопедия семейного врача» (1995), «Гастроентерологія» (1995), «Нефрологія» (1995), «Ревматологія» (1996), «Фармакотерапевтический справочник гастроэнтеролога» (2000), «Рецептурный справочник врача» (2003), «Внутрішні хвороби: навчальний посібник у 10 частинах» (2004), «Діагностика та лікування поширених захворювань органів травлення» (2004, 2007), «Епоніми симптомів, синдромів і хвороб внутрішніх органів» (2005), «Ревматичні хвороби та синдроми» (2006), «Рациональная диагностика и фармакотерапия заболеваний органов дыхания» (2007, 2013), «Діагностика та лікування захворювань системи крові» (2010), «Пороки серця в практиці сімейного лікаря» (2010), «Практикум з внутрішньої медицини» (2010), «Гастроэзофагеальна рефлюксна хвороба» (2011), «Жовчний рефлюкс у клінічній практиці»

Фото 9. Доцент В.А. Горголь разом із лікарями-інтернами проводить обстеження хворого

(2012), «Внутрішня медицина: Порадник лікарю загальної практики» (2014) тощо.

Наукова діяльність кафедри внутрішньої медицини №3 сьогодні ведеться в рамках ініціативно-пошукової теми: «Удосконалення алгоритмів діагностики та лікування поєднаних уражень шлунково-кишкового тракту, серцево-судинної системи та опорно-рухового апарату з урахуванням впливу екзогенних чинників та вікового аспекту» (фото 10).

За останні декілька десятиліть під керівництвом професора А.С. Свінціцького співробітниками клініки виконані науково-дослідні роботи прикладного значення, результати яких дали можливість підвищити ефективність лікування ерозивно-виразкових уражень верхніх відділів травного тракту, зменшити частоту ускладнень фармакотерапії ревматичних захворювань у хворих із супутньою гастродуоденальною патологією, удосконалити діагностику та здійснювати диференційоване лікування гастроэзофагеальної рефлюксної хвороби та патологічного гастроэзофагеального рефлюксу, модифікувати морфологічний метод виявлення хелікобактерної інфекції, оптимізувати діагностику й терапію ерозій шлунка при захворюваннях жовчних шляхів, покращити результати лікування осіб з артеріальною гіпертензією в поєднанні з хронічною ішемією мозку, обґрунтувати застосування метаболічних препаратів у комплексній терапії артеріальної гіпертензії тощо. Розроблені підходи до визначення стану та корекції загальноадаптивних реакцій організму у хворих із патологією внутрішніх органів, а також патогенетично обґрунтована система відновного лікування та реабілітації хворих на остеоартроз.

Варто відмітити, що активно ведуться спільні наукові дослідження з Київським національним університетом ім. Тараса Шевченка та ДУ «Інститут серця МОЗ України».

Неабияке значення приділяється й вивченню історії київської терапевтичної школи й досягнень її представників у різних галузях внутрішньої медицини.

Активно долучається до наукової роботи й молодь: аспіранти, клінічні ординатори, магістранти кафедри. Так, вивчається надзвичайно велике коло актуальних питань: клініко-морфологічна характеристика різних варіантів перебігу синдрому подразненого кишечника, особливості їх патогенезу та лікування (С.А. Нагієва), особливості клініки, діагностики, профілактики й лікування порушення обміну сечової кислоти у хворих із поєднаною патологією жовчовивідних шляхів (О.В. Барабанчик), клініко-морфологічні особливості слизової оболонки шлунка та їх взаємозв'язок із психологічним станом особистості в пацієнтів із різними варіантами функціональної диспепсії (І.В. Корендович), особливості виникнення й прогнозування гастропатій, спричинених прийомом нестероїдних протизапальних препаратів, у хворих на остеоартроз (А.В. Антоненко), стан загальноадаптивних реакцій організму у хворих на хронічні гепатити (Н.В. Динник), особливості структурно-функціонального стану міокарда у хворих на гіпертонічну хворобу

Фото 10. Асистент Г.В. Шило під час проведення імуноферментного аналізу крові

в поєднанні з гіперурикемією (М.З. Микичак), статеві-вікові особливості атеросклеротичного ураження артерій коронарного русла та структурно-функціонального стану міокарда в пацієнтів із хронічною ішемічною хворобою серця (І.А. Свінціцький), особливості клінічного перебігу, діагностики та лікування неалкогольної жирової хвороби печінки при артеріальній гіпертензії (А.І. Тертишна), роль синдрому надмірного бактеріального росту в розвитку та прогресуванні неалкогольної жирової хвороби печінки (Ю.Ю. Ліва), особливості медикаментозної терапії в пацієнтів із різними формами фібриляції передсердь після аорто-коронарного шунтування (В.В. Зарецька), прогностичне значення клініко-гематологічних та імунологічних показників перебігу мієлодиспластичного синдрому – рефрактерна анемія з надлишком бластів (Г.С. Стародуб).

Отримані результати узагальнені в численних монографіях («Внутрішньопорожнинна рН-метрія шлунково-кишкового тракту» (1998), «Кардиопротектори» (2005), «Феномен академічної школи Вадима Миколайовича Іванова» (2009), «Остеоартроз: генезис, діагностика, лікування» (2009), «Псориатический артрит (вопросы генезиса, диагностика и лечение)» (2009), «Нестероїдні протизапальні препарати: ефективність, доступність і прийнятність для пацієнта» (2011), «Післярадикаційний етап у лікуванні пептичної виразки» (2011), «Патріарх київської школи внутрішньої медицини Анатолій Петрович Пелешук (до 100-річчя від дня народження)» (2013), «Лікар світлої мудрості (до 100-річчя від дня народження Анатолія Петровича Пелешука): біобібліографічний покажчик» (2013), «Експериментальна артеріальна гіпертензія: вплив лікарських засобів» (2014), «Синдром подразненого кишечника: от патогенеза к лечению» (2014) тощо) і постійно підсумовуються на науково-практичних конференціях клініки, до участі в яких широко залучаються лікарі міста. Також із 2013 р. колективом кафедри започатковано щорічне проведення читань пам'яті професора А.П. Пелешука та Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми внутрішньої медицини».

Співробітники клініки постійно беруть активну участь у роботі всеукраїнських і міжнародних

конгресів терапевтів, гастроентерологів, ревматологів, кардіологів, нефрологів у багатьох країнах світу (фото 11).

Кафедра внутрішньої медицини №3 з 2012 року разом із київським видавництвом «Медкнига» (директор – О.П. Влас) видає науково-практичний журнал «Практикуючий лікар» (головний редактор – професор А.С. Свінціцький), в якому висвітлюється актуальна інформація для лікарів-практиків усіх спеціальностей.

Активно на кафедрі функціонує й студентський науковий гурток. Основним у його діяльності є навчання студентів методології здійснення наукових досліджень і допомога молодим науковцям в їх проведенні. Результати наукових пошуків молоді доповідаються на національних і міжнародних наукових форумах (фото 12), публікуються у фахових виданнях ДАК України («Науковий вісник Національного медичного університету імені О.О. Богомольця», «Східноєвропейський журнал громадського здоров'я», «Український науково-медичний молодіжний журнал») і матеріалах науково-практичних конференцій [2].

Неодноразово гуртківці ставали переможцями Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт (І.А. Свінціцький), Всеукраїнської студентської олімпіади (Д.О. Циганенко, Н.М. Кобиляка та інші), лауреатами Премії НАМН України та Асоціації ВМНЗ України (І.М. Дземан, І.А. Свінціцький, Г.С. Стародуб), стипендіатами Президента України (І.А. Свінціцький) тощо.

Найкращі члени гуртка останніх декількох років (І.А. Свінціцький, Н.В. Динник, А.В. Антоненко, А.І. Тертишна та інші) були розподілені на кафедру на посади старших лаборантів і нині активно працюють над темами майбутніх кандидатських дисертацій.

Колектив кафедри внутрішньої медицини №3 проводить великий обсяг лікувально-консультативної роботи на 7 клінічних базах: ДЗ «Республіканська клінічна лікарня МОЗ України» (вул. Ю. Коцюбинського, 9), Центральний госпіталь МВС України (вул. Бердичівська, 1), Київська міська клінічна лікарня №4 (вул. Солом'янська, 17), Київська міська клінічна лікарня №9 (вул. Ризька, 1), ТОВ «Капітал» Універсальна клініка «Оберіг» (вул. Зоологічна, 3, корпус «В»), Медична мережа «Добробут» (просп. Комарова, 3, корпус 5), Медична клініка «Борис» (просп. Бажана, 12-А).

Усі вони оснащені сучасним лікувально-діагностичним обладнанням, серед якого варто відмітити кардіомонітори, серцевий дефібрилятор, ЕКГ-апарати, холтеровські монітори ЕКГ і артеріального тиску, тредміл-тест, апарати ультразвукової діагностики органів черевної порожнини, серця й суглобів, спірографи, пульсоксиметри, бронхоскопи, кольоровий томограф, рентгенівські апарати, комп'ютерні рН-метри, індикатори кислотності жовчі, ендоскопи, імуноферментний аналізатор тощо.

Усі науково-педагогічні працівники кафедри мають кваліфікаційні лікарські категорії. Щороку ними консультуються та лікуються тисячі пацієнтів

Фото 11. Професор А.С. Свінціцький виступає з усною доповіддю на VII Міжнародному конгресі лікарів польського походження (Краків, Республіка Польща)

Фото 12. І.А. Свінціцький отримує диплом за найкращу роботу на міжнародному молодіжному науковому форумі

із різною внутрішньою патологією: захворюваннями серцево-судинної, травної, дихальної, сечостатевої, кровотворної систем і опорно-рухового апарату (фото 13).

Упровадження результатів наукових досліджень співробітників клініки дозволило значно підвищити ефективність діагностики та лікування багатьох захворювань внутрішніх органів. Крім того, вони беруть активну участь у розробці стандартів надання медичної допомоги населенню. Так, А.С. Свінціцький є автором Державного формуляру лікарських засобів і ряду медико-технологічних документів за темами: «Ревматоїдний артрит», «Гастроезофагеальна рефлюксна хвороба», «Хронічний панкреатит», «Пептична виразка шлунка і дванадцятипалої кишки», «Неалкогольна жирова хвороба печінки», «Алкогольна хвороба печінки» «Аутоімунний гепатит» тощо.

В останнє десятиліття значно розвинулись міжнародні контакти й співпраця із зарубіжними навчальними, науковими та лікувальними установами: Національним інститутом пульмонології та фтизіатрії у Варшаві (Республіка Польща), Медичним університетом м. Лодзь (Республіка Польща), видавництвом

«Medycyna Praktyczna» (Краків, Республіка Польща).

Із 1999 р. на базі клініки реалізується навчальна програма спільного проекту МОЗ України та Фонду «Діти Чорнобиля» Землі Нижня Саксонія (Федеративна Республіка Німеччина). За роки співпраці Україна безкоштовно отримала 115 апаратів ультразвукової діагностики, а в межах проекту підготовлено понад 1200 фахівців (фото 14).

Щорічно кафедра запрошує провідних закордонних вчених, які читають лекції з різних напрямків внутрішньої медицини для студентів і лікарів. Лише за останні декілька років реалізовано понад 10 міжнародних проектів, серед яких варто відзначити підготовку спільно з видавництвом «Medycyna Praktyczna» та Всеукраїнською радою захисту прав та безпеки пацієнтів української версії сучасної доказової бази знань «eMPendium: внутрішні хвороби» (<http://empendium.mp.pl/ua>) і українськомовного адаптованого видання довідника «Внутрішні хвороби – компендіум» («Choroby wewnętrzne – kompendium»), організацію та проведення Українсько-польського семінару «Функціональні методи діагностики в пульмонології», Міжнародного студентського семінару «Хвороби цивілізації: алергічні захворювання, ожиріння, цукровий діабет» у рамках українсько-польської наукової програми щодо здорового способу життя «Студенте! А як же твоє здоров'я?», Українсько-польського симпозиуму «Сучасні погляди на аутоімунні захворювання», Х Ювілейної українсько-польсько-білоруської наукової конференції «Фізіологія та патологія дихання: фундаментальні дослідження та їх клінічне застосування» тощо.

У 2008-2013 рр. на базі кафедри за програмами обмінів навчалися студенти й молоді лікарі з 5 країн світу: Іспанії (Jorda Burgos Paloma), Італії (Riccardo La Macchia), Бразилії (Lucas Plotegher), Великобританії (Dmitri Egorov), Польщі (Krzysztof Królikowski).

У березні 2014 р. аспірант клініки Н.В. Динник пройшла місячне стажування з основ традиційної китайської медицини в Університеті традиційної китайської медицини Міністерства охорони здоров'я Провінції Ганьсу (Китайська Народна Республіка).

Співробітники кафедри є членами провідних світових наукових організацій: Американського товариства гастроінтестинальної гастроскопії (І.В. Корендович), Європейського респіраторного товариства (І.А. Свінціцький), Європейського товариства кардіологів (І.А. Свінціцький), Європейської асоціації серцевої недостатності (І.А. Свінціцький), Європейської асоціації серцево-судинної профілактики та реабілітації (І.А. Свінціцький), Європейської асоціації невідкладної допомоги при серцево-судинних захворюваннях (І.А. Свінціцький) та Європейської асоціації черезшкірних серцево-судинних втручань (І.А. Свінціцький).

Професор А.С. Свінціцький є членом редакційних колегій 5 закордонних наукових видань, які представлені в міжнародних наукометричних базах: «Medycyna Praktyczna» (Республіка Польща), «Reumatologia» (Республіка Польща),

Фото 13. Консультація хворого доцентом Н.І. Хомченковою за участі заступника головного лікаря з медичної частини І.О. Тертишного та асистента З.О. Дубовенко

Фото 14. Майстер-клас у рамках Українсько-німецького семінару з ультразвукової діагностики захворювань органів черевної порожнини

«Medycyna Wieku Rozwojowego» (Республіка Польща), «Ginekologia i Poloznictwo» (Республіка Польща), «Здоровье и образование в XXI веке» (Російська Федерація).

Вагомі наукові та медичні досягнення представників клініки гідно відзначені міжнародним співтовариством: професор А.С. Свінціцький обраний дійсним членом Всесвітньої академії ім. Альберта Швейцера, Польської академії медицини та нагороджений багатьма міжнародними відзнаками: Fellow Royal Scientist Міжнародної колегії кардіологів (2010), медалями імені Альберта Швейцера (1998), Миру в пам'ять про Нагасакі Всесвітньої академії ім. Альберта Швейцера (2005), ім. Є. Москви Варшавської лікарської палати (2011), ім. д-ра Вл. Беганського Ченстоховського лікарського товариства (2011), «Laudabilis» Варшавської лікарської палати (2013), «Gloria Medicinae» Польського лікарського товариства (2013), почесним знаком «За особливий внесок» Російського університету дружби народів (2011), Міжнародною премією суспільної довіри «Golden OTIS» (2013) тощо.

Співробітники кафедри виконують великий обсяг науково-організаційної та громадської роботи. А.С. Свінціцький є головою Товариства лікарів польського походження в Україні, членом

Фото 15. Прийом делегації Верховної Ради України в Сеймі Республіки Польща

Державного формулярного комітету МОЗ України, підкомісії з післядипломної медичної освіти Науково-методичної комісії післядипломної освіти МОН України, Координаційної ради з науки та інновацій за напрямом «Науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань» Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України, Президії Асоціації ревматологів України, Правління Українського товариства терапевтів, проблемної комісії МОЗ та НАМН України «Гастроентерологія», спеціалізованих рад із кардіології та ревматології при ДУ «Національний науковий центр «Інститут кардіології ім. М.Д. Стражеска» НАМН України» і Національному медичному університету ім. О.О. Богомольця, Правління «Товариства житомирян», Правління Спільки поляків України тощо. Протягом 2003-2006 років він був позаштатним консультантом Комітету Верховної Ради України з питань охорони здоров'я, материнства й дитинства. Брав участь у розробці ряду законопроектів із питань медицини, організував поїздки делегації Верховної Ради України до Варшави для ознайомлення з досвідом роботи лікарського самоврядування в системі лікарських палат Республіки Польща (фото 15).

А.С. Свінціцький зробив також великий внесок у реформування й підвищення ефективності піс-

Фото 16. Диплом за I місце в рейтингу клінічних кафедр Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця

лядипломної медичної освіти та безперервного професійного розвитку лікарів і провізорів у Національному медичному університеті ім. О.О. Богомольця, працюючи деканом з інтернатури та підвищення кваліфікації лікарів (2005-2008 рр.) і проректором із науково-педагогічної, лікувальної роботи та післядипломної освіти (2008-2013 рр.). Сьогодні 4 співробітники кафедри займають посади заступників декана: З.В. Морозова – медичного факультету №1, В.В. Москаленко – факультету підготовки лікарів для Збройних Сил України, З.О. Дубовенко і С.В. Скрипниченко – факультету підготовки іноземних громадян.

Справедливим підсумком такої плідної та багатоекторної діяльності кафедри стали численні перемоги протягом останніх років у рейтингу клінічних кафедр закладу за показниками навчально-методичної, наукової, виховної, кадрової роботи, міжнародного, державного та галузе-

вого визнання (фото 16): I місце (2010/2011 н.р., 2011/2012 н.р.), II місце (2009/2010 н.р.), IV місце (2012/2013 н.р.).

Сьогодні колектив кафедри внутрішньої медицини №3 береже й розвиває славні традиції київської інтерністичної школи та упевненою ходою йде назустріч 175-річчю від дня заснування Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця, забезпечуючи високий рівень надання медичної допомоги населенню, підготовки та підвищення кваліфікації лікарів за європейськими стандартами вищої освіти, проведення наукової діяльності з орієнтацією на пріоритетні напрями наукових досліджень, виховання студентів і молодих лікарів на засадах загальнолюдських цінностей, професійної етики, морально-етичної та правової культури [4, 9, 11].

Список використаної літератури

1. *Анатолій Станіславович Свінціцький (до 65-річчя з дня народження) [Текст] // Практикуючий лікар. – 2013. – №2. – С. 5-6.*
2. *Дзедман М.І. Студентський науковий гурток кафедри внутрішньої медицини №3: від витоків до сьогодення [Текст] / М.І. Дзедман, І.А. Свінціцький // Науковий вісник Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця. – 2009. – №25 (спецвипуск). – С. 72-76.*
3. *Національний медичний університет ім. О.О. Богомольця: Довідник 2011 [Текст] / В.Ф. Москаленко, О.П. Гульчій, О.О. Загордонцев [та ін.]; за ред. В.Ф. Москаленка. – К.: ВД «Авіцена», 2011. – 292 с.*
4. *Національний медичний університет ім. О.О. Богомольця: кафедри університету [Текст] / П.Д. Фомін, А.С. Свінціцький, В.Г. Черкасов [та ін.]; за ред. В.Ф. Москаленка. – К.: ВД «ГЛОБУС», 2012. – 208 с.*
5. *Патріарх київської школи внутрішньої медицини Анатолій Петрович Пелешук (до 100-річчя від дня народження) [Текст] / І.М. Трахтенберг, Л.А. Пиріг, А.С. Свінціцький [та ін.]; ред.-уклад. І.А. Свінціцький; за заг. ред. В.Ф. Москаленка, А.С. Свінціцького. – К.: «Медкнига», 2013. – 184 с.*
6. *Пелешук А.П. Академік Вадим Миколайович Іванов (публіцистично-біографічний нарис) [Текст] / А.П. Пелешук // Науковий вісник Національного медичного університету імені О.О. Богомольця. – 2006. – №2. – С. 217-220.*
7. *Пелешук А.П. Історія кафедри терапії Національного медичного університету на базі терапевтичної клініки ім. академіка В.М. Іванова Київської центральної басейнової клінічної лікарні МОЗ України [Текст] / А.П. Пелешук, А.С. Свінціцький // Актуальні питання уражень внутрішніх органів та їх зв'язок із наслідками аварії на Чорнобильській АЕС. Особливості перебігу захворювань у працівників річкового флоту: Матеріали наук.-практ. конференції. – К., 1999. – С. 6-12.*
8. *Ревуцький Є.Л. В.М. Іванов [Текст] / Є.Л. Ревуцький, А.П. Пелешук. // Видатні вітчизняні вчені-медики. – К.: Здоров'я, 1974. – 54 с.*
9. *Свінціцький А.С. Історія академічної терапевтичної школи Вадима Миколайовича Іванова [Текст] / А.С. Свінціцький, М.І. Дзедман, Г.В. Шило // Науковий вісник Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця. – 2009. – №25 (спецвипуск). – С. 16-31.*
10. *Свінціцький А.С. Кафедра госпітальної терапії №2 Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця – спадкоємниця гуманістичних традицій української академічної терапевтичної школи академіка Ф.Г. Яновського [Текст] / А.С. Свінціцький, М.І. Дзедман // Науковий вісник Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця. – 2006. – №2. – С. 209-216.*
11. *Свінціцький А.С. Феномен академічної школи Вадима Миколайовича Іванова [Текст] / А.С. Свінціцький, М.І. Дзедман, Г.В. Шило. – К.: Т-во «Знання» України, 2009. – 179 с.*

Надійшла до редакції 14.07.2014

RENOWNED THERAPEUTIC SCHOOL OF ACADEMICIAN VADYM IVANOV: PAGES OF PAST AND PRESENT A.S. Svintsitsky

Summary

The article presents and analyzes the main stages of formation and development of the Department of Internal Medicine №3 of Bogomolets National Medical University since its foundation until today. The major achievements of its staff in teaching, scientific, medical, public and other activities are shown.

Keywords: Department of Internal Medicine №3, Bogomolets National Medical University, Kyiv therapeutic school, history of medicine.